

Рецензії

Андрій Мартинов

*Доктор історичних наук, провідний науковий співробітник,
Інститут історії України НАНУ*

Орлова Т. В. Сучасна політична історія країн світу: навч. посіб. – К.: Знання, 2014. – 677 с.

Перший в Україні навчальний посібник, у якому розглядається політична історія країн світу кінця 1980-х років – початку XXI століття, є не просто узагальнюючою працею, а й суттєвим внеском у теоретико-методологічне осмислення розуміння політичної історії глобалізації та політичної історії різних регіонів.

Засвоєння постмодерної методології історичних досліджень дещо відсуває на задній план саме політичну історію, яка традиційно вважається фундаментом всесвітньої історії загалом. Однак, не заперечуючи проти актуальності новітніх концептуальних підходів до історіописання, пов'язаних із історією повсякденності, гендерними історичними дослідженнями, історією глобальних процесів, саме з точки зору епістемології навчального процесу у вищих навчальних закладах, на нашу думку, важливо формувати у студентів цілісне уявлення про суперечливі політичні процеси у світі на прикладі різних країн і регіонів. Тим паче, що історичний період останніх трьох десятиріч це фактично «своя історія» для кожного, тому її розуміння невіддільне від будь-якої практичної діяльності.

Попри оптимістичні есхатологічні прогнози щодо «закінчення історії» завдяки глобальному торжеству ліберально-демократичних цінностей, безперервний історичний процес розвивається на наших очах. Однак мати справу з сучасною політичною історією дуже непросто з огляду на незавершеність більшості тенденцій і процесів «найновішої історії», а також, зважаючи на специфіку джерел та історіографії, які також формуються як то кажуть «сьогодні на сьогодні».

Структурно рецензований навчальний посібник охоплює сучасну політичну історію провідних країн Європейського Союзу (Велика Британія, Федеративна Республіка Німеччина, Французька Республіка, Королівство Іспанія, Скандинавські країни), посткомуністичних країн Європи, пострадянських країн, включно з Російською Федерацією, Сполученими Штатами Америки, а також країни Латинської Америки, Азії, арабського Сходу та частково Африки. Фактично у підручнику розглядається сучасна політична історія «великої двадцятки» провідних країн сучасного світу.

Відповідність навчального посібника сучасним методико-теоретичним здобуткам історичної науки і гуманітаристики загалом підтверджується міждисциплінарним підходом до аргументації теоретичних підходів і висвітлення конкретного навчального матеріалу. Наскрізним парадигмальним поняттям навчального підручника є модернізація. Причому теоретичне розуміння цього складного поняття та його адаптація до сучасних політичних процесів у провідних країнах світу, які до речі належать до різних цивілізацій, переконливо показана на прикладах різного історичного досвіду демократичних і авторитарних країн. Конкретний історичний матеріал розкривається за принципом висвітлення суперечливої взаємодії між тенденціями до націоналізму та інтернаціоналізму, кризи державного загального соціального добробуту і пошуку більш соціально справедливих форм політичного представництва. До певної міри навчальний посібник є також викладом соціально-політичної історії суперечливого процесу глобалізації – локалізації.

Т. В. Орлова показала особливості інтеграційних процесів у різних регіонах земної кулі, насамперед у центрах економічного зростання, якими залишаються країни-члени Європейського Союзу, США, а також Японія, Китай, південно-азійські економічні лідери, разом із новими світовими економічними потугами на зразок Бразилії, Південно-Африканської Республіки.

Приваблюють такі узагальнюючі навчальні посібники органічним поєднанням тлумачення загальних тенденцій глобалізації, регіональної і субрегіональної інтеграції, а також конкретикою сучасної політичної історії, яку авторка демонструє у 31 змістовному розділі. Така організація навчального матеріалу дає можливість знайти цікаві сюжети для підготовки фахівців за різними спеціальностями сучасної історії по-суті світової системи (за І. Валлерстайном) з діалектичною конкретизацією і узагальненнями. Також відкривається можливість для компаративних досліджень сучасної історії політичних процесів у різних країнах і регіонах світу. Навчальний посібник Т. В. Орлової стимулює молоде покоління істориків до пошуків нових методів міждисциплінарного синтезу. Адже сучасна політична історія це насамперед органічний синтез методів історичної, економічної, філософської наук, соціології, права і політології.

Для можливих перевидань цього навчального посібника у розділ, присвяченій сучасній політичній історії європейських країн, на нашу думку, доцільно додати Італійську Республіку. Можна також побажати включення до нових видань зазначеного навчального посібника орієнтовного переліку можливих тем курсових і дипломних робіт для студентів, які, наприклад, спеціалізуються за спеціальністю європейські та американські дослідження.

Загалом зусилля Т. В. Орлової спрямовані на мотивацію студента і будь-якого читача навчального посібника до самостійного мислення, що робить його текст сучасним підручником історичної думки.